

Nattarbete

JÁCHYM TOPOL

Nattarbete

Översättning Tora Hedin

ERSATZ

© Jáchym Topol 2001
© Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2003
© Svensk översättning Ersatz, Stockholm 2008
Originalalets titel Noční práce
Översättning från tjeckiska Tora Hedin
Redaktör Kajsa Öberg Lindsten
Korrekturläsning Ola Wallin
Omslag Christer Jonson
Grafisk form & sättning Ola Wallin
Tryck Livonia Print, Lettland 2008
ISBN 978-91-88858-57-3

Översättningen är gjord med stöd
från Tjeckiens kulturministerium.

www.ersatz.se

Jo, Ondra, ser du den ljusa strimman bortöver gräset?
Där rullar huvudet på kvällen.
Någon tog upp det, trodde det var en igelkott;
tre dygn efteråt låg han på hyvelspånen.

– GEORGE BÜCHNER, *Woyzeck*

På djävlaras bröllop
var det tjo och glam
dom dansade i ring
så snoren rann

Den gamle Lucifer
sparkade sig på tån
han hoppade som en get
sen grät han där i vrån

– BARNVISA

1.

Isflaken hade slagit sönder stränderna, vattnet pulserade under sin skorpa av is i meandrar och blindgångar genom landskapet, på vintern var floden det enda som rörde sig i det vita landskapet, isflaken bröts sönder, vältrade sig över varandra, och grenar och trädstammar stack fram ur dem. Inne i isflaken fanns små och stora stenar, lera och sand, och isflaken stötte ihop med varandra med ett pinande gnissel, inuti isen fanns hål fyllda med svart vatten. Det var först vid stränderna som isen maldes sönder av strömmen. I den matta isen hade små grenar frusit fast, de hade förvridits av vinden och slitits ner från träden, innefrusen var också en liten vattenrätta med spetsig nos som var fylld med fruset blod, överallt fanns skräp, flisor av drivved, avslitna fiskelinor, bildäck, rostiga kastruller och trasiga gummistövlar.

Han låg på den lilla prämen, hettan sövde honom, han hörde vinden och vattnet överallt runtomkring, han hörde insekterna. Han hade bara flutit en liten stund, ett virrvarr av drivved hejdade honom, rötterna från nerblåsta träd stack upp i luften.

Barken hängde i trasor på träden, isflaken hade lämnat kvar ärr på stammarna, som om någon huggit i dem, grenarna grävde sig ner i djupet, små luftbubblor brast i vattengropar som var grönaktiga av mossa och multnande gräs.

Han slöt ögonen. Tänkte på Zuza. Längre och intensivt tänkte han på henne, vällusten for genom hans kropp och han knep ihop tårna. Första gången det hade hänt honom i båten gled

han ner i vattnet och drev med strömmen så att det inte skulle synas. Han tog av sig kortbyxorna, lät dem sköljas i vattnet, lät handen hänga ner i vattnet. Det var vid kyrkan som han hade han sett henne i klänning för första gången. Men där hade de inte pratat med varandra.

Han sa: pråm. Men den lilla flatbottnade båten var grovt hopfogad, det stack ut rostiga spikar och hängkrokar ur den, det var en liten fattigmansbåt, de hade försökt tjära den, men den läckte ändå. Om Límangänget vetat var han hade den, skulle de ha slagit sönder den. De skulle ha sparkat hål i botten, tyngt ner den med en stenbumling och sänkt den. En gång hade han tagit med sig Lillen, de hade fastnat i en blindgång, Lillen ville kliva ur, bort, även om han skulle bli tvungen att gå över den gungande gyttjiga strandkanten, han var rädd för vatten, han var till och med rädd för mörtar.

Han sa att han säkert skulle drömma om att han gick ner sig i gyttjan, att han ramlade ner i ett av gyttjehålen och långsamt sjönk allt djupare och djupare, och försvann.

Äh, lägg av, sa Ondra. Jag skulle kasta en bräda till dig, eller en pinne, eller ett rep.

Men om du inte var där då? protesterade Lillen.

Men det skulle jag vara, sa Ondra.

Han låg i båten, lät sig driva med strömmen, han visste att båten snart skulle fastna igen, att den skulle köra fast i gyttjan, i drivveden som kommit med vårfloden. Pinnar och grenar rörde sig i vinden, de hade fastnat i de tunna rötter som hängde ner från de nervittrade stränderna. Det här var hans första dag i båten. Allt försvann i tiden han hade framför sig.

De underjordiska laboratorierna såg ut som en maskin som höll staden i gång. Hans far hade inrättat sin verkstad strax

intill matarbanden, där de splitter nya, skinande rena maskinerna gled fram mot transportbanden. Han arbetade på en uppfinning som, vilket han underströk, stod inför sin fullbordan. En gång hade han visat Ondra sitt arbetsrum.

Det är stramt, eller hur, nästan spartanskt. Men en man som vill ägna sig åt sitt arbete behöver förstås inte mer. Sanna mina ord.

Vid dörren stod ett par röda skor. Sådana som mamma kallade pumps. Pappa föste in dem under sängen med foten, i en enda snabb rörelse.

Arbetet går förstås fortare när min bästa sekreterare kan vara här med mig.

Pappa skrattade till. Han puffade Ondra i sidan.

Jag är glad att vi kan föra såna här samtal oss karlar emellan, min gosse. Du börjar bli vuxen, även om det går en aning långsamt. Kanske du också får uppleva det en dag. Att sätta en son till världen. Då kommer jag nog inte att finnas här längre. Det gör ingenting.

Nu var de långa korridorerna i Patentverket fyllda med pappans arbetskamrater, de sprang ut från kontoren med pärmar under armarna, de sköt vagnar med dokument framför sig. Han stod med sin far vid fönstret på en av de översta våningarna.

Det här ska du komma ihåg. Detta är ett historiskt ögonblick, det du ser är makulering. Ondra såg ut genom fönstret. På Patentverkets gård brann en eld. Tjänstemännen höllde vätska ur dunkar på pappersbuntar och den uppflammande elden nafsade efter vätskan och jagade upp askflagor och små brända pappersbitar som omvandlades till aska i flykten.

Plötsligt omringades fadern av en skock med arbetskamrater. De skrek i munnen på varandra och pratade så snabbt att

Ondra inte förstod ett ord av vad de sa. De föstes in i faderns arbetsrum. Och sen hände allt slag i slag, fadern liksom bugade mot det enorma kassaskåpet av metall som stod mitt i arbetsrummet och samtidigt som han dolde kassaskåpets komplicerade kombinationslås med ryggen öppnade han det med några fingerrörelser mot den kalla metallen. Han tog ut ett antal svarta mappar sammanbundna med rosa band, stoppade ner dem i sin portfölj, tog Ondra i handen, nickade till sina arbetskamrater och sa: Gör er plikt!

Han var på väg ut ur arbetsrummet, men framför den stängda dörren tvekade han lite, med ena handen höll han ett stadigt grepp i portföljen, med den andra höll han Ondras hand, en av de anställda på kontoret sprang fram och öppnade dörren. De gick ut, skyndade genom korridoren till hissen, och när de närmade sig bottenvåningen släppte fadern greppet om Ondras hand, rev loss den tjeckiska trikoloren från kavajslaget och mumlade: Det skulle faktiskt inte vara särskilt klokt, och så slängde han trikoloren på golvet i hissen, som stannade med ett gnissel.

Redan i receptionen hörde Ondra ett muller, ute på gatan blev det till ett dån, ett metalliskt rassel, och de fick syn på en stridsvagn. Den körde upp på trottoaren och dess drivband rev loss gatstenarna. Ur stridsvagnens inre kom en eldslåga flygande, så hörde de ett dån, kulor bet sig fast i Patentverkets fasad, slog sönder väggar och smattrade i fönster.

Fadern drog in honom på en sidogata där en folkmassa nu strömmade fram, alla rörde sig i samma riktning, alla skrek. Ondra såg två män som bar på en bår, de kom närmare, fadern drog honom åt motsatt håll, försökte kryssa sig fram i trängseln, ideligen pressade de skrikande mänskorna upp dem mot husväggen, och så stod de vid båren. Ondra fick syn på bara

fötter under en blodig filt, männen som bar båren hade armbindlar med röda kors och en av dem frågade Ondras pappa: Är du läkare? Nej, men jag behöver en taxi . . . Nu var de på en annan gata, pappa kastade sig rakt ut framför en bil som just hade startat, han fick stopp på den, tryckte ner Ondra i baksätet, satte sig själv bredvid, slängde igen dörren med en häftig rörelse och sa med portföljen hårt tryckt mellan knäna: Jag har ett stridsuppdrag åt dig.

På sjukhuset satt Lillen på en säng och log. Han hade på sig träningsbyxor. Hans frisyr var annorlunda än Ondra kom ihåg. Det var fullt med pojkar runtomkring honom. Lillen log mot glasdörren. Fadern öppnade dörren och de gick in. De andra killarna skingrades åt olika håll under skratt och oväsen. Fadern körde ut Lillen från sjukhuset i en rullstol, Ondra släntrade efter. Han studerade linoleummattan som var full med repor och spår efter andra rullstolar, han kände lukten av sjukhus. Lillen hade den i håret. De kröp in i bilen igen, sneglade hela tiden på varandra och så var de vid en buss. Här på bussterminalen kände Ondra igen sig. Men han hade aldrig sett så mycket folk här. Det var långa köer runt bussarna. Folk knuffades och skrek för att överrösta varandra, alla ville tränga sig ombord på bussarna. Den stickande lukten från avgasrören, motorljuden från bussar och bilar och folkmassans skrik – alltsammans gjorde Ondra yr och lomhörd, han grep Lillen i axeln, böjde sig ner och sa i hans öra: Vi ska åka bort! Lillen nickade att det var helt okej. Fadern såg strängt på Ondra och nickade, som om han med sin blick hade tänkt spika fast Ondra i marken. Han sprang iväg, men kom snart tillbaka med en chaufför i blå uniform, tillsammans grabbade de tag i Lillen och bar in honom i bussen. Ondra trängde sig

fram genom folkmassan efter dem, han satte sig bredvid Lillen, kände trängseln runtomkring, och så åkte de, han somnade som en stock.

I sömnen flöt stridsvagnarnas motorvrål och kulornas vinande, bussarnas motorbuller och människoskriken ihop till en enda ljudmatta, han sov och drömde, hela tiden mitt i oväsendet, och blev rädd när han vaknade i tystnad, det var Lillen som drog honom i ärmen.

Han blev genast klarvaken. Bussen hade stannat, chauffören kom emot dem och sa: Upp och hoppa, ni är framme! Ondra reste sig, Lillen rörde sig inte, men chauffören lyfte upp honom från sätet och bar honom i sina armar, och efter ett par steg var de ute ur bussen alla tre.

Vad nu då? sa chauffören. Varför är det ingen som möter er?

Ondra såg sig omkring, Lillen försökte också sträcka på huvudet, men det såg bara fånigt ut, vart kunde han se där han satt i gräset. Han hade en papperspåse i handen.

Så det ser ut som ni måste vänta här ett tag, sa chauffören. Eller så kan du kanske gå och fråga nån. Det är en bit till byn. Du kan fråga på krogen. Det ska finnas en krog där. Vad gapar ni för? Er pappa gav mig lite extra, så jag bryr mig faktiskt. Men nu måste jag åka. Sköt om er. Han gick, vände sig om och vinkade åt dem, och med ena foten på bussens fotsteg sträckte han ut två fingrar ur sin knutna näve, särade på dem och viftade med handen i luften. Viktoria! skrek han. Sen fattade han ratten med båda händerna. Ondra betraktade ansiktena i bussen, det var otroligt att det var så lite folk nu.

Men jag sov ju, tänkte han.

Han stod kvar på vägen, i dammolnet som bussen virvlat upp. Lillen satt i gräset, på vissa ställen var det gulnat, antag-

ligen på grund av värmen. Nu var det inte så hett. Han såg inte ens åkrarna. Han ville inte säga till Lillen att han inte visste var de var. Den här vägen hade han aldrig gått till byn. Men kanske hade de åkt här med bilen. Han hörde insekter. Tittade på Lillen. Lillen stirrade tillbaka. Ondra skämdes lite över att han hade sovit bort hela resan. Han sparkade på en sten med gymmaskon och försökte vissla, men det gick inte. Det var ganska länge sen han senast träffat Lillen. Han tog ett steg mot honom och sa: Vad har du där?

Jag fick det på sjukhuset, sa Lillen. Han stoppade ner handen i påsen. Strumpor och en tröja, känn vad gott dom luktar!

Ondra ryckte till sig en av strumporna och tryckte den mot näsan. Han drog efter andan, som om han höll på att kvävas. Den stinker! Usch vad den stinker! Uuäh!

Lägg av! tjöt Lillen och slet strumpan ur handen på honom. Lägg av, jag fick dom av doktorstanterna. Dom har tvättat dom åt mig. Vart ska vi gå då?

Du får se, sa Ondra och stoppade händerna i fickorna.

Och Lillen sa: Jag är hungrig.

Fick du ingen mat på sjukhuset?

Jo, men det var i morse. Vi är hos farfar va? Varför har vi åkt hit själva?

Och vet du vad dom lagar mat av på sjukhuset?

Det är god mat där, sa Lillen och stoppade tillbaka strumporna i påsen. Där åt jag allting. Där är det doktorstanterna som lagar maten.

Bara så du vet, sa Ondra, så lagar dom mat av kött från liken där. När dom sjuka dör.

Lägg av, sa Lillen. Du har aldrig vart på sjukhus, men det har ju jag.

Börja inte böla nu, sa Ondra med djup röst. Då får du en snyting.

Nu var han arg. Han visste att det snart skulle bli mörkt, för solen skulle gå ner och det skulle bli natt, och han var inte alls förvånad över att farfar inte kom och hämtade dem, han satte aldrig foten utanför dörren. Han var arg att han hade glömt att de skulle åka till landet när han låg så länge och de gade i lägenheten alldeles ensam, utan Lillen. Eller hade pappa kanske inte sagt nåt?

Han ville sätta sig ner bredvid Lillen och berätta att han hade sett en stridsvagn. Han ville berätta om att pappa hade tagit med honom till Patentverket, och om allt han hade fått se. Lillen satt där och såg ut som om han skulle börja böla. Ondra ryckte påsen ur händerna på honom och slängde ut tröjan och strumporna i gräset, en i taget. Han blåste upp påsen. Pang! slog han sönder den.

Lillen skrek och skällde. Ondra sparkade tillbaka tröjan och byxorna till honom. Lillen försökte stoppa tillbaka dem i den trasiga påsen, han sa att Ondra var ett pucko och dum i huvudet, han sa det om och om igen, med tårarna rinnande.

Och ändå hade Ondra längtat så mycket efter honom hela tiden som han var på sjukhuset. Han hade till och med brukat rota bland Lillens leksaker och lukta på hans tröjor och jackor. Jämt hade han väntat på att han en morgon skulle vakna upp och finna att allting var precis som förut. Han och mamma skulle göra frukost, han skulle retas med Lillen, och sen skulle de ta sina väskor och gå till skolan. Ibland ångrade han att han hade skrämt Lillen så. Han brukade skrämma honom när de skulle somna. Deras sängar stod i ett hörn, så att de hade huvudena mot varandra. På kvällarna var Lillen rädd för att somna och ville att Ondra skulle hålla honom i handen. En

gång sa Lillen: Jag är så glad att du är här. Varför det? Så att jag kan hålla dig i handen. Men det är ju inte min hand. Lillen började skrika och vråla, det gick inte att lugna honom. Så Ondra fick tända lampan och flytta på både skåpet och stolarna för att visa Lillen att det inte fanns någon eller någonting där.

När han var ensam i lägenheten hade han alltid en klump i magen. Han stängde in sig på toaletten i timtal, och där satt han och läste tidningar, skolböcker och andra böcker, vad som helst. För när han var på toaletten såg han inte hur stor den tomma lägenheten var. Han brukade lägga sig på soffan, med huvudet neråt, och föreställa sig att taket var ett golv, som kristallkronan sköt upp ur. Den vägen skulle han gå, han måste klättra uppför väggen för att komma till dörren. Han låg så tills det började susa i huvudet. Han blundade och lät röda och gula ljusbollar explodera under ögonlocken. Han brukade gå till Eluzinas lilla rum och ligga där en stund, med huvudet i en hög av slitna och trasiga leksaker. Han såg på flickan på tavlan. Hon var målad med några snabba kolstreck. En liten flicka. Med halmhatt på huvudet. Mammans Eluzína.

Senare, när varken mamma eller Lillen fanns i lägenheten, brukade grannfrun komma då och då. Pappa hade kommit överens med henne om det. När hon hittade honom i barnkammaren brukade hon ställa honom upp med ett bestämt ryck och säga: Att du inte skäms! En sån stor pojke borde sitta och läsa en bok. Och du stinker ju faktiskt, fortsatte hon. Tvättar du dig ordentligt? Få se på naglarna, åh herre min je! Du har smuts under naglarna och säkert svarta knän. Och halsen sen! Bums in i badrummet.

I badrummet satte sig Ondra i badkaret. Han läste fler och

fler delar av Gravhögen på Mars. Han reste med Nemura i rymden tills vattnet blev iskallt. En gång kom grannfrun in stormande. Hon tog badborsten. Han kämpade emot, men bara till en början, sen spelade det ingen roll. Hon skrubbade honom ordentligt, kastade åt honom en handduk och skickade honom i säng. När hon trodde att han sov, gick hon igenom alla lådor och skåp i lägenheten. Han blundade och låtsades sova tills han somnade.

Med sin far tog han promenader. De talade om mamma och Lillen. Efter den där gången då de var på utflykt tillsammans hade de kommit varandra närmare. Ibland kom de ända fram till kajen, de tittade på floden och fadern berättade för Ondra hur allt låg till. Han sa också att Ondra skulle utnyttja tiden han var ensam till att studera. Resultaten i skolan var urusla. Ja, urusla. Och fadern såg så ledsen ut att Ondra hade fullt sjå att hålla tårarna borta. Sen frågade fadern: Tycker du att livet utan din mor och din bror ger dig något positivt? Ondra sa att han var glad över att han hade så mycket plats i lägenheten. Fadern nickade instämmande och så gick de en sväng till längs floden. Under bron fanns det många båtar och på en ångbåt spelade en orkester. En gång ska vi kanske åka med en sån där ångbåt allihop, min gosse. Ja min pojke, allihop, sa fadern och så tittade de en stund till. Sen började det regna, så de ökade på stegen.

Ondra visste inte vart de var på väg. Han tänkte att de skulle åka utanför Prag, till en gräsbevuxen kulle, och att de skulle tala om hans skolarbete där. Sen skulle de kanske äta lunch någonstans. Han bet på naglarna, bet bort smutsen. Han ville inte skämma ut pappa, inte för allt i världen.

Han hade bara sett byn fadern kom ifrån på sommaren. Han

var väl bekant med kyrkan, husen och bykrogen när solen gasade mot väggarna. Hundarna sträckte ut sina tungor i hettan där de låg och slöade fastkedjade vid sina kojor och nafsade efter flugor. Nu fick han syn på en lös hund som sprang längs dikesrenen, med pälsen hopklibbad av gyttja. På sommaren kunde han ibland se floden genom en ridå av insekter. Nu fanns det inte många flugor här.

De åt på krogen. Han spanade oavbrutet mot disken. Folk lät dem äta färdigt, sen började de komma fram. De ville hälsa på fadern. Alla visste att de hade kommit. Ondra hälsade också. Han kände knappt igen dem. De var påpälsade med jackor och vadderade rockar. Han gick till disken för att hämta kofolaläsk. Det var Zuzas pappa som gav honom den. Han väntade hela tiden på att få se henne. Han väntade på att vilken sekund som helst få se Zuza. Gå ut en stund, sa pappa. Det gör dig gott med lite frisk luft. Spring ut en timme eller så. Seså, iväg med dig! Pappa satt vid bordet med herr Berka, med Líman. Ondra lyssnade inte på dem. Första gången de var på krogen hade han inte nått ner till marken med fötterna, men nu satt han bekvämt tillbakalutad. Först efter ett tag insåg han att det var honom pappa pratade med. De tittade på honom. Alla som hade kommit till bordet. Ja, sa han och gled ner från stolen.

Han sparkade på grästuvorna, sparkade ner dem i vattnet. Vinden ven över fälten, susade i trädgrenarna. Det bildades små vågor på vattenytan. Vinden slet sönder molnen och solen jagade skuggorna över marken. Skuggorna och solstrålarna turades om att gömma sig i åkern. Han kom på att han skulle gå och se på båten. Men han gick inte till kyrkan, för då skulle han bli sedd. Han gick fram och tillbaka längs stranden. De skulle ju bara vara här ett litet tag.

Sen hörde han Milan. Bakom sig. Han blev inte ens rädd. Om det så var skymning eller dimma, så visste de oftast var Ondra befann sig. De kanske visste om båten också. Men ingen av killarna var intresserad av floden.

Han vände sig genast om och brast nästan ut i skratt. Milan hade svarta lågskor och kavaj. Han var välkammad. Strax bakom honom stod Pavel. Och de andra. Pepa skrattade mot honom. De hade skjortor på sig, och kavajer, ärmarna hängde och flaxade. De såg konstiga ut. Och den där flickan var med. Hon flinade också.

Vi ska till marknaden, hänger du med? sa Milan. Ska du vara här länge? Vi ska gå med Květa, sa Pepa. Sen skrattade han igen. Den här gången skulle han inte sitta i åkern, tänkte Ondra.

Han visste att de tänkte gå till trädet. Han hade gått med dem just såhär en gång. Till flodkröken vid majsältet. Där fanns ett ensamt träd. Platsen hette Gubbstranden. Han hade gått med Lillen, med de allra minsta pojkarna längst bak. Květa hade väntat vid trädet.

Den gången hade de gått på en traktorväg i åkern till marknaden i Zásuky. Solen hade gassat. Lillen och han andades in allt damm som rördes upp av fötterna på dem som gick före. Milan och Pavel vek av, ut i åkern. De gick mot floden. De såg Květa på långt håll. Hon stod vid trädet, lutade ryggen mot det. Marsch ut i åkern! sa Milan till de mindre pojkarna. Han kommenderade dem allihop, även de äldre som inte hade klarat provet än. Alla visste att det var så, ingen sa något. Ondra och Lillen gick bakom Pepa och Jindra, de mindre pojkarna sprang efter. Några kom från Zásuky. Ondra kände dem inte. Nu satt de i åkern, de skrattade. De kunde inte se floden genom majsen. Kunde bara titta på varandra. De visste att de

äldre pojkarna redan var framme vid trädet. Vi måste sitta, hajar alla det? instruerade Pepa med allvarlig min. Jaha? sa Lillen och drog av en majscolv från stjälken. Jindra slog honom på fingrarna. Den är inte mogen, fattar du väl.

Jag gillar när dom är små, försvarade sig Lillen. Dom är söta.

Dom små kan man inte äta, Pragjével, sa en från Zásuky. Han såg på majsen runtomkring och sen sa han: Nu kan dom se tutarna. Helt klart!

Värst vad mycket du vet, sa Pepa.

Hon klär av sig, sörru, sa killen från Zásuky och knuffade till Ondras axel.

Hm, sa Ondra.

De kunde höra hur killarna flabbade. Květa skrattade också.

Hon har snygga tuttar har jag hört, sa killen från Zásuky och stötte till Ondra igen. Vad tror du?

Hm.

Haru sett en naken tjej nån gång? Vill du kolla? Du är skraj! Låt honom vara, sa Jindra.

Dra åt helvete, Líman, sa killen från Zásuky. Hörde ni?

De satt och tryckte bland majscolvarna. Marken var uttorkad och söndersmulad. Pepa satt med korslagda ben. Lillen petade med en pinne i jorden. Det kröp myror ur en springa. De var tvungna att ta sig över hans pinne. Solen stod precis ovanför. Killarna hördes inte längre. Från floden kom ett helt annat ljud genom majsen. Det lät som en viskning. Ibland hördes det, ibland inte. Beroende på vinden.

Där har vi det, sa killen från Zásuky. Nu gör dom det med henne. Det är sådär hon gör. Som en katt som löper.

Skitsnack, sa Pepa. Hur vet du det?

Det har karlarna sagt, sa killen. På våran krog. Vissa skriker när dom gör det, men inte hon.

Skitsnack, sa Pepa.

Johodu. Dom gör det med henne. Det vet alla. Skulle du också vilja?

Det tog ett tag innan Ondra fattade. Att det var honom killen från Zásuky pratade med. Eftersom han slog till honom. Ondra hade bara lyssnat på kvidandet. På ljudet, på Květa. Men nu måste han göra något. Alla hade sett att killen slog till honom.

Alla skriker inte, sa jag, sa killen från Zásuky.

Ondra sträckte på sig och slog till honom på axeln. Killen rörde inte en fena.

Det är himla varmt, sa Ondra. Han visste inte vad han skulle säga.

Vänta bara för fan, sa killen från Zásuky. Det här är för helvete inte varmt. Vänta bara för fan, här kommer att bli så jävla varmt att du tappar håret. Hjärnan rinner ut genom skinnet, din idiot. Så värme har ni inte i Prag, din Pragjäväl, din dumma jävel . . .

Håll klaffen, sa Pepa.

Håll käften, sa Jindra nästan samtidigt.

Jag pallar inte den här värmen, sa killen från Zásuky och reste sig.

Sitt ner! skrek Pepa.

Dra åt helvete, Límans, var ni med era äckliga jävla Pragtöntar, skrek killen från Zásuky och hoppade upp, kutade ut i majsen och rusade iväg ifrån dem så fort han kunde; han snubblade på jordkokorna och trängde sig fram genom majsen, sen syntes han inte längre, bara topparna på majscolvarna rörde sig, svajade, killen hade försvunnit ut i fältet.

Vilken dum jävel, sa Pepa. Sitt ner och var tysta, befallde han pojkarna som var kvar. Några av dem var från Zásuky. De

hade säkert helst stuckit de också. Men det kunde de inte. De var för små. Kunde inte bara dra hur som helst.

Ondra la sig på rygg och såg upp i trädkronan. Han tittade på hur löven darrade i vinden, det påminde honom om en myrstack. Det var bättre än att se ner i marken. I marken fanns det små springor och sprickor. Inuti de torra kokorna glimmade små stenar. Överallt låg gulnade bitar av blast. Hans tunga var fastklibbad vid gommen, han tog bort leran från en sten, stoppade den i munnen och sög på den. Han ville vara ensam i båten, sticka ner handen i vattnet. Det var för Lillens skull han hade följt med. Lillen ville gå på marknaden, ville åka gungor, proppa i sig karameller och turkiskt godis. Ondra såg på de andra. De satt där, låg ner. Väntade. Nu hände inget mer. Nu hördes inte ljudet längre.

Ska ni gå på marknaden, eller? sa Ondra. Ja, sa Milan. Killarna gick förbi dem, Jindra nickade åt honom. Tjena! sa Pepa. Květa var också med. Hon hade på sig en blå klänning. Han hade aldrig sett henne på så nära håll. Ondra tyckte att killarna var helt annorlunda än förra sommaren. Främmande. De släntrade förbi honom. Det var som om han såg dem för första gången. Milan och Pavel stannade.

Varför har ni kommit hit? sa Milan. Ni kom med bil! sa Pavel.

Varför vill din farsa ha tillbaks prylarna? frågade Milan.

Va? sa Ondra.

Hälsa din farsa, sa Milan, att han inte kommer få tillbaka ett skit.

Lillen ligger på sjukhus, sa Ondra. Han har blivit överkörd av en bil. Han tänkte att det skulle intressera dem.

Hälsa honom det, sa Milan.

Han vände sig om och gick. Pavel också.

Ondra gick långsamt tillbaka längs floden. Väntade att de skulle ropa på honom. Att Pepa flåsande skulle springa ikapp honom. Eller att han skulle höra Květa. Det väntade han också på. Men inget hände. Han fortsatte bara att gå. De lät honom vara. Verkade inte ett dugg intresserade av honom. Han skulle gå tillbaka till krogen.

Han trodde att han hade träffat henne av en slump. Det var först senare hon sa att hon hade letat efter honom. Att hon hade gått runt och tittat efter honom. Att hon hade tänkt på honom också. Hela tiden. Hela sommaren och sen också, när han hade åkt. Hon hade tänkt på när de var tillsammans. Hon hade inte sagt det till någon. Inte ens till Renáta hade hon sagt det. Nu var hon irriterad på honom. Från första stund hon fick syn på honom. En liten pojke. Sparkar grästuvor i vattnet. Dräller här med händerna i fickorna.

Ska du följa med dom? Ska du också till marknaden? sa hon, som om det var i går de hade setts.

Han fick för sig att han hörde det. Hörde vinden, hur den susade. Han tyckte att han hörde samma ljud som i somras. Att han hörde Květa. Att hennes röst blandades med vinden. Men det är ju omöjligt, tänkte han. Också för att vinden fanns överallt. I trädskronorna, ovanför vattnet. Vinden ven över fälten.

Jag vill inte att du ska gå dit! Därför gick jag och letade efter dig.

Han gick fram till henne, de omfamnade varandra. Han tog genast tag i henne. De satte sig. Han var tvungen att sätta sig. Hon kanske märkte att han blev vimmelkantig. Plötsligt. Nu var han hos Zuza. Han kände att det var det här han hade velat hela tiden. Han ville prata, prata, hela tiden. Ville inte att de

skulle höra det där ljudet. De höll om varandra, flätade ihop sina fingrar. Det var helt enormt att kramas med Zuza. Inget annat får plats i mina tankar, inget av allt det andra, tänkte han. Du har funnits i mitt huvud hela tiden, sa han till henne. Jag har tänkt på dig. Hon sköt undan honom. Nu kysstes de inte längre.

Jag ville inte att du skulle gå dit, sade hon. Det ville jag inte. Men varför sitter jag här med dig nu? Du ska ju ändå åka!

Hon hade spruckna läppar. Hennes hår luktade gott. Det gick ända ner till axlarna.

Jag ville inte att du skulle följa med dom. Vet du varför den där platsen kallas för Gubbstranden? Det var en kvinna som födde ett barn. Men vilket barn det var! Det var hemskt när folk fick se det! Dom sprang och hämtade den Gamla på direkten. Hon tog det och kastade det i vattnet. Det var inget barn. Det var en liten man, han hade skägg och allt. Den Gamla kastade honom i vattnet, och han stannade där. Han åt fisk, blodiglar, allt möjligt. Han lämnade inte det där trädet, han stannade vid det i årtal. Folk ville få bort honom därifrån, men det gick inte. Dom ville ge honom mat, men han ville inte ha.

Vad snackar du om?

Men det fattar du väl, sa Zuza. Det är ju bara påhitt. Man säger så för att barnen inte ska gå till vattnet. Men du är ju jämt vid vattnet. Jag visste var jag skulle hitta dig. Du är också ett litet barn. Är du normal, eller?

Va?

Hon lutade sig över honom. Tog stöd mot hans axel och ställde sig upp. Kjolen liksom hängde på henne nu. Hon kysade. Såg honom i ögonen. Han vände bort blicken.

Bara påhitt, sa hon. Men hon kramade honom igen. Tryck-

te ner honom med sin kropp, mot marken. Jordan kändes kall mot hans nacke. Hon pussade honom. Bet honom lite i läppen. Tog på honom med handen. Smekte honom genom byxorna.

Vi höll på med varann hela sommaren, sa hon i hans öra. Och jag tänkte: Än sen då? Varför inte? Men sen kunde jag inte få dig ur huvet. Du hörde inte av dig, på hela den långa tiden. Varför det? Jo, för att du är en liten pojkvasker! sa hon och daskade till honom med handflatan.

Han vältrade sig över henne. Hon såg inte på honom. Där, vid fördämningen, sa hon. Vad korkad jag var!

När de var vid fördämningen gick hon aldrig ner i vattnet. Hon såg bara på när han simmade. Ombord på båten ville hon inte heller gå. Vid fördämningen var de nästan nakna tillsammans. Många gånger. Men nu kände han sig närmare henne än någonsin. Hon omfamnade honom igen, drog honom till sig. Kisade fortfarande. Det var hon som gjorde det, hon hjälpte honom. Kröp ihop under honom, tog av sig trosorna med ena handen. La sig ner igen och tryckte honom mot sig. Plötsligt var han inne i henne. De rörde sig tillsammans. Han visste inte vad han skulle göra, om han skulle fortsätta sådär. Hon gnydde, rörde sig under honom. Fortare och fortare. Hon drog upp hans skjorta och strök med handen över hans hud. Han tryckte huvudet mot hennes axel, hörde sin egen andhämtning. Han gjorde som hon ville, mera, mera. Sen kände han en kramp, en het våg och föll ner på henne. Zusa blev alldeles stel under honom. Herregud! skrek hon. Din korkade idiot! Hon stötte bort honom och satte sig upp. Du har ju blött ner hela mig, din klantskalle! Din klantskalle. Han visste att hon stod upp. Hon stoppade ner tröjan i kjolen och borstade av sig gräset. Hon var fortfarande arg. Han bestämde sig för att

ligga kvar. Ville inte ens se på henne. Han kände att hon böjde sig ner. Hon smekte honom över kinden.

Han ville att hon skulle gå sin väg nu. Han hörde att hon gick. Han såg på vattnet. Ville bara stanna kvar där. Men han borde resa sig och knäppa byxorna. Vinden tilltog. Den kastade sig fram och tillbaka och fick trädtopparna att böja sig. Ovädret vältrade sig i grenarna. Det susade i hans öron.

Sen hörde han biltutan.

Fadern stod vid bilen. Utanför krogen stod en grupp karlar. Fadern öppnade dörren och gjorde med en nervös gest tecken åt Ondra att sätta sig. Och att rappa på. Sen hörde Ondra ett smaskande ljud. Det stänkte gytta på dem. Och en gång till. Nästa sten träffade bilen. Då hade fadern redan startat. Stenen träffade bilrutan men den gick inte sönder. Fadern hade spända käkar, sammanpressade läppar. Det föll ner stenar på vägen framför dem också. Men bara några stycken. De körde fort.

Jag provar att gå då, hörde han plötsligt Lillen säga.

Va?

Jo, jag har ju inte gått än, kom hit!

Ondra gick bort till honom, Lillen tog tag i hans armbåge och hävde sig upp.

Jag står, kolla! Han skrek till och dunsade ner i gräset. Det var en rejäl smäll, den där bilen kapa nästan benen på mig!

Jag vet, sa Ondra. Jag trodde att du var död.

Kom hit! fnittrade Lillen.

Och han reste sig en gång till med Ondras hjälp och skrek: Jag står! och trillade ner i gräset igen. De skrattade båda två. När Lillen hade ramlat för kanske tredje gången eller mer, kastade sig Ondra över honom och de skrattade i gräset, asgarvade, det var omöjligt att sluta.

Jag tror jag dör! skrek Lillen.

Jag också! vrålade Ondra, och ett tag mådde han riktigt illa av allt skrattandet.

Sen reste sig Lillen igen och innan han åter drattade omkull tog han några steg.

Vart ska vi gå då? frågade han Ondra.

Han hade en poäng. Det skulle vara bäst om de gav sig av. På något sätt skulle de komma fram. De skulle bara vänta lite till. Kanske kunde han bära Lillen. De skulle gå förbi husen. Och kanske förbi krogen. Hon kanske var där. Han skulle få se henne. Han rodnade. Vände sig bort för att Lillen inte skulle se hans ansikte.

Du, sa Lillen.

Mm.

Ser du dammet?

Va?

Där borta, pekade Lillen. Det är långt borta. Jag har alltid sett bättre än du. Det kanske är nån som kommer hit. Vi väntar va?

Första gången såg han henne när han var på krogen med mamma och pappa. Alla hade kommit fram till deras bord och hälsat. Polisen Frída kom tillsammans med sin hjälpreda. Han satte sig inte men hördes i hela lokalen. Vi är stolta över dig! sa han och gjorde honnör för pappa. Herregud Evžen, sluta med det där! sa pappa. Alla skrattade. Polisens hjälpreda gjorde också honnör. Han hade på sig en skärmmössa med avsliten skärm. Gubben Berka satte sig vid deras bord. Krogen var full. Gummorna satt i hallen på potatissäckar och pratade. Det var nästan mörkt i hallen. Det stank från toaletterna där. Från taket i krogen hängde gula flugpapper fulla med flugor. Flu-

gorna surrade och krälade över varandra, vred sig i kletet, ville hela tiden flyga bort.

Jag vill ha en till kofola! sa han och sköt undan tallriken.

Vet du vad? sa mamma. Gå och köp en själv. Hon la pengarna framför honom. Han släntrade bort till tappkranen.

Där stod en flicka. Hon hade på sig kjol, tröja och sandaler. Ondra var tvungen att ha strumpor och lågskor. Trots värmen. Han stod och väntade på att krögaren skulle komma, men flickan sa: Vad vill du ha?

En läsk.

Hon tappade upp läskan, gav honom glaset med ena handen, tog sedeln med den andra, slängde den i en skål och sköt över växeln på diskens våta stålplåt.

Han sköt tillbaka mynten och sa som pappa brukade: Det är bra så. Han vände sig snabbt om, han ville komma bort från flickan.

Bakom hans rygg sa hon: Aha, herrn är från Prag. Kära nån, då tackar vi så hemskt mycket! Hon slängde växeln i skålen. Han hörde hur hon skrattade.

Han satte sig under flugpapperen igen, med ryggen mot henne. Försökte höra vad herr Berka sa till pappa. Han var glad att flickan inte såg honom. Han rörde sig inte ur fläcken förrän han kände att han inte var röd i ansiktet längre.

Vad är det med dig? sa mamma.

Ingenting.

Vadå ingenting? Du är ju lika vit som väggarna här inne. Du är vit som ett lakan. Vill du ha nåt att äta?

Nä. Låt mig vara.

Sen träffade han henne vid fördämningen, när han strosade runt som han brukade. Det var hon som började prata: Jag heter Zuza. Sen var han med henne hela sommaren. När han

inte träffade henne, tänkte han på henne. Lillen var sur, han hängde jämt på gården. Han var där med mamma. Hon var kompis med tjejerna, de kom jämt och hälsade på. Lillen sprang i vägen för dem. Ibland var han tvungen att åka på utflykt med Lillen och mamma. När de var med mamma lämnade killarna dem i fred.

Varför går du alltid ända hit? sa hon.

Hur vet du att jag brukar gå hit?

Det har tjejerna sagt. Hon sparkade av sig sandalerna och sprang över stenarna upp på fördämningen. Hon simmade aldrig. Ville inte ens gå i båten. Ibland kröp de ner i gölen nedanför fördämningen. De tryckte sig mot varandra. Dök ner i vattnet. Ibland när hon tryckte sig mot honom på stranden eller kramade honom, vände han sig bort från henne. Han tänkte till exempel på skalbaggar i gräset. Eller räknade tyst. Så starkt hon doftade! Han kunde inte vara kvar inne i hennes doft. Han kunde inte sjunka in i den. Då skulle någonting hända. I gölen under fördämningen var vattnet som kallast.

När vi är gifta ska vi väl bo i Prag?

Självklart! Han hade fullt upp med att inte hacka tänder.

Hon skrattade till och dök. Hon kunde vara längre under vattnet än han. Han låtsades att han inte brydde sig.

Varför kan du ta på mig sådär, när inte jag kan ta på dig? frågade han en gång.

För att jag är tjej.

Jaha. Och varför . . .

Fråga inte hela tiden, som en tjej.

När han var ensam i båten tänkte han också på Zuza, runt omkring honom svärnade insekterna, han såg henne framför sig, hur hon bar ut all ölen, hur hon gick under flugpapperen,

ibland upplevde han insekternas surrande som en kompakt vägg, han var tvungen att vissla eller klappa i händerna för att göra ett hål i surrandet och kunna ta sig igenom väggen. Solen brände till och med genom slutna ögonlock, han la sig med ansiktet neråt på botten av båten, hörde vattnet under sig, den oavbrutna rörelsen, hörde dånet när vattenmassan vällde fram genom flodfåran, han höll nästan på att somna, han tänkte på Zuza.

De hade krupit in under vattnet som rann ner från fördämningen, med tungorna lapade de i sig det skummande vattnet från vattenfallet ovanför dem, som hundar, de fräste vatten på varandra, satt med ryggarna tryckta mot fördämningens fuktiga vägg, och dånet från det fallande vattnet var öronbedövande. Fördämningen hade väggar av stenar som var övervuxna med ränder av brun och grön mossa och kändes kalla mot ryggen. Zuza låg ovanpå honom, tryckte sig mot hans bröst, hon kittlade honom med tungan över hela ansiktet, han ville knuffa bort henne, han ville skratta, han drog henne till sig, om det inte hade varit för vattenmassorna som forsade över dem hade han känt hur hennes mun doftade, hon gav honom små kyssar i mungiporna, stack ner handen innanför hans kortbyxor, smekte honom där, sen tog hon tag, klämde till. Tycker du om det? Ja, viskade han. Han kände hennes svala hud på läpparna och i ansiktet, han stack ner handen mellan hennes ben också, hon slog honom på näsan, han ryckte till, hela tiden smekte hon honom, hon sa någonting, men bara tyst. Vattnet dånade också överallt.

Just då ropade Lillen: Akta dig!

Ondra hoppade undan, en karl på cykel körde nästan på honom, Ondra kastade sig av vägen och skuggade genast ögonen

med handen, solen blixtrade i cykelns metall, cykeln pressade in solstrålarna i hans ögon så att det gjorde ont, mannen som var helt klädd i svart hade stannat.

Varför ragglar du runt så där, pojk? Vet du vilken bromssträcka min maskin har? Fast det är ingen fara, den ska nog orka bära oss. Vad stor du har blivit! Du är ju en riktig efeb! Men med dig har det inte hänt så mycket på längden, det kan man inte påstå. Fast du blir snart också en ung man. Vad tittar ni så för? Det har runnit mycket vatten i vår silverskummande Lethe sen vi lärde känna varann. Då visste ni inget om världen ännu. Men det ska vi råda bot på! Ge hit kardan!

Mannen i svarta säckiga byxor flaxade med armarna, han rörde sig oavbrutet, armbågarna och axlarna på kavajen putade ut, på huvudet hade han en svart hatt, under hatten rann svetten ner i ansiktet, det var nog för att han hade cyklat så fort, tänkte Ondra . . . Mannen sträckte fram högerhanden, men lät honom inte ens nudda vid den, utan lyfte i stället genast upp armen, med knuten näve och två särade fingrar i luften och skrek: Viktoria! Hejsan, pojkar. Jag heter Polka. Ert rum väntar. Men först av allt: Ja, ni vet vad jag menar . . . Vi hinner på ett hår! Men . . . hur är ni klädda? Han gick fram till Lillen som satt kvar i gräset, böjde sig ner, tog tag i hans träningsoverallsjacka med två fingrar och drog till.

Vi känner inte er! sa Lillen.

Jo, jag är . . . sa mannen, och släppte äntligen Lillens jacka . . . er förskjutne onkel! Jo, dom har kallat på mig. Det är jag som förvaltar familjens ägor. Dom gamla ruinerna! Och er på köpet. Er pappa, som är en sådan lärd man, skulle han kanske ha tid med sånt? Svara mig ärligt!

Lillen sa: Jag vet inte!

Där ser du! sa Polka. Men hur är ni egentligen klädda?

Min farbror, tänkte Ondra. Han är ungefär lika lång som pappa, tänkte han.

Ni liknar inte alls pappa, inte ett dugg, sa Lillen.

Inte? skrattade Polka. Titta här då! Och hela han sträckte upp sig, han gjorde en grimas så att Lillen började skratta, och nu började han gå fram och tillbaka, han sträckte på sina långa, smala storkben och rynkade pannan . . . Lillen vrålade av skratt och Ondra var också tvungen att skratta.

Där ser ni, sa Polka. Och det gjorde de. De måste skratta hela tiden.

Polka stoppade händerna i fickorna och sa: Jo, vi är stöpta i samma form. Men er pappa är en studerad karl, och vad har jag att komma med? Fast jag är . . . det är lite svårt att säga det förbaskade ordet, men jag är lite av en . . . poet, vet ni? Och en upptäcktsresande! Just det.

Nähä? sa Lillen. Är det sant? Har ni varit på Grönland?

Men lille vän, nu var det Polka som garvade och viftade med armarna, vad får du allt ifrån? Där fick jag allt så jag teg, skrattade Polka, han skrattade så han fick tårar i ögonen, han slog sig på låren, alla tre vrålade av skratt och Lillen ropade: Grönland! Grönland! Och sen viftade Polka med händerna att nu var det bra, att nu räckte det.

Oj, där fick jag allt så jag teg, upprepade han och torkade sig i ögonen, och sen sade han plötsligt: Ni har inte hört det!

Hört vadå? sa Lillen.

Som tur är, som tur är . . . mumlade Polka och grävde i kavajfickorna. Håll i här! skrek han till Ondra och satte cykelstyret i händerna på honom. Så drog han upp en bit tyg ur fickan och plattade till den med fingrarna . . . Här har ni. Han tog tag i Ondras tröja och började fästa en nål med ett vajande svart band, Polka knäppte nålen, tog ett kliv över till Lillen

och fäste en likadan nål vid hans jacka. Sen reste han sig, tog cykeln och sa: Klart! Upp och hoppa. Solen börjar gå ner.

Och så cyklade de iväg.

Lillens ben dinglade fritt, han satt bakpå cykeln i en korg av ståltråd, Ondra hade Polka placerat på cykelramen, hans haka snuddade vid Ondras hår och Ondra kunde känna hans andedräkt, varenda väsning, han var tvungen att luta sig mot Polka, de åkte uppför en backe, och först nu var Polka tvungen att ta i, han ställde sig på pedalerna och började trampa uppför branten allt vad han orkade. Då hörde de Lillen säga: Aj, aj, aj . . . Polka stannade och sa: Det här går då rakt inte, pojkar.

Sen ledde han cykeln uppför branten. Ondra gick bakom och höll fast Lillen i korgen, ibland kändes det nästan som om han bar honom, men så var det inte, han bara gjorde tyngden lite mindre.

Uppe på krönet hoppade de på igen. De susade nerför backen, förbi de första husen i byn, och körde vidare över bäcken. Polka svängde tvärt, han styrde rakt mot kyrkan. Lillen fnissade, vinden ven runt öronen på dem . . . det kändes bra. Här kände de redan igen sig.

Han hade aldrig hört klockan slå på så nära håll, aldrig stått så att klockans slag nästan bedövade honom, alldeles under klocktornet, han såg på processionen, alla kom gående emot dem, Ondra och Lillen och Polka stod vid en hög med uppgrävd lera, processionen gick runt kyrkan, genom gräs och brännässlor, och när Ondra vände på huvudet såg han floden blänka igenom snåren, han mindes båten och skulle gärna ha velat veta om den fortfarande låg där han hade gömt den, nertyngd med en stor sten, bara den inte hade ruttnat! Bara

dom inte hade stulit den! Nu var de framme, alla var svartklädda, nu dök de bekanta ansiktena upp, familjen Líman, en efter en, renskrubbade, med svarta byxor och kavajer, på rockslagen hade de svarta band, klockan klämtade, han visste att han hade sovit hela vägen hit, men nu när klockan klämtade var han åter mitt i dånet, i hans huvud blandades klockans klämtande med mänskornas skrik på gatan, med rasslet från stridsvagnen och skottlossningen, han ville komma undan ljuden, han tog ett steg, men Lillen höll honom i armen och det var komiskt, för det var ju Lillen som var tvungen att hålla i sig i honom för att inte ramla.

Och nu var de framme, först de gamla tanterna som grät och ojade sig, alla i svarta hucklen och svarta klänningar, några stödde sig på varandra när de gick. De kom från likhuset, som nästan inte syntes bland allt sly och alla brännässlor, ett mörkt skjul inkilat invid den vita kyrkogårdsmuren, äntligen var de framme, och så snart kistan sänktes ner i jorden satte sig processionen i rörelse igen, förbi de tre som stod vid högen med uppgrävd lera, men det var bara Polka som högt och ljudligt svarade på allt detta: Beklagat sorgen . . . och Kära små pojkar . . . och fler ord och fler hälsningar, Ondra registrerade dem knappt, han tryckte händerna som las i hans, vissa händer rörde bara vid honom, snuddade med fingrarna, andra tryckte hans hand, sen stötte Polka till honom med armbågen i revbenen och Ondra började precis som han och Lillen säga: Tack . . . till alla kostymer och svarta hattar, och han såg in i ansiktet på de tårögda tanterna och nickande farbröderna, på pojkarna som efter hans: Tack . . . nästan brast i skratt, och sen var det flickorna som räckte honom händerna, en av dem var Zuza, han kände nästan inte igen henne, blev nästan förskräckt, det var första gången han såg henne i klänning, hon

tryckte hans hand, men såg inte på honom, sen sträckte hon fram handen mot Lillen, sen tryckte hon Polkas hand och försvann som de andra bakom lerhögen.

Solen höll på att gå ner. Det var bra. Alla tittade på dem.

De gick ut från kyrkogården, tog av de svarta banden. Polka stoppade ner dem i fickan. De gick till farfars hus. Gick längs bäcken. Lillen gäspade. Porten gnisslade som vanligt. På bänken nedanför fönstret satt herr Frantla.

I rummet var allt som Ondra mindes det. Lillen halvsov redan. Herr Frantla och Polka satte honom på sängen och herr Frantla tog av honom skorna. Lillen sträckte ut sig, Ondra kröp ner hos honom. Vi har inte ens tvättat oss! tänkte han, han ville blunda. Polka lutade sig över honom och sa: Sov nu. Det är en dag i morgon också.

Så släckte han och Lillen sa: Hit med handen! Snabbt!

Ondra tog genast tag i honom.

Visste du det? sa Lillen. Att han var död?

Nä. Sov nu.

Jag kan inte på en gång. Hur kan han vara död?

Han var jättegammal.

Men i alla fall.

Mm.

Du! Men mamma, då?

Jag vet inte.

Jag trodde att hon kanske skulle vara här. Men det är hon inte. Jag ska sova nu, okej?

Okej. Jag ska också sova, sa Ondra.

Du, hördes Lillen igen. Vad tänker du på? Om man tänker på nåt innan man somnar första dagen ska det gå i uppfyllelse.

Vad tänker du på?

Jag ska tänka på valrossen. Kommer du ihåg? På sjölejonet.

Ja.

Han andades i samma rytm som Lillen, för att lättare få honom att somna. Han fattade inte varför, men han hade också hela tiden trott att mamma skulle vara här. Ja, jag trodde väl fel, tänkte han, bäst att somna. Han lyckades inte genast, han tänkte på tiden när de hade varit tillsammans.